

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Даниел Вачков, Институт за исторически изследвания при БАН

на дисертационния труд на Иво Страхилов

на тема:

„Тракийският разказ“ в съвременна България – стари легитимационни рефлексии или търсене на европейска принадлежност (исторически образи, културни стереотипи, идеологически конструкти).

за присъждане на образователна и научна степен доктор

Дисертационният труд се състои от Увод, три части, разделени съответно на подглави и параграфи, заключение, библиография и приложения – общо 469 стандартни страници.

Изследването е посветено на значима и актуална тема, засягаща от една страна държавната политика по съхраняване и най-вече представяне на културното наследство както пред външния свят, така и пред българското общество, и от друга страна, многообразната дейност на различните институционализирани и неинституционализирани фактори, участващи в процеса на интерпретиране и използване на паметниците на миналото в изграждането на съвременния образ на българската нация. За проучването на разглежданата проблематика докторантът е избрал да анализира една от най-емблематичните прояви в тази област, а именно наследството, свързано с тракийското минало на българските земи, което позволява да се проследи развитието на държавно-обществения феномен в сравнително дълъг исторически период, обхващащ различни политически режими от най-новата ни история.

Първата част на труда е посветена на много обстойно представяне на обекта на изследването. В нея докторантът анализира всички възможни аспекти и гледни точки, от които може да бъде проучен проблема. Отбелязани са също множеството допълнителни изследователски „пътеки“, които неизбежно научната разработка се налага да проследи. Още тук г-н Страхилов маркира редицата противоречия, които се открояват, както в същността на обекта, така и в самия процес на изследването му.

Споделени са професионалните и морални притеснения, пред които е изправен един млад изследовател при анализирането на научната и политическата дейност на личности, ползващи се с огромен обществен авторитет и оставали трайна следа в развитието на цели сфери от историческата наука. Докторантът е формулирал коректно и точно научните цели и задачи на представения дисертационен труд. Очакванията отново са обвързани с условието за сложността на проучването на подобен тип теми. Добре е аргументиран и изборът на Франция като основен културен ориентир за „европеизацията“ на България в усилията ѝ да изгради позитивен външен образ още от времето на комунистическия режим та до ден днешен. Съвсем оправдано е отделено и значително място на използваната в докторската дисертация методология и изследователски подходи. Проучването на най-разнообразни източници като се започне от официалните държавни документи, премине се към анализа на характерни за темата научни, популярни и псевдонаучни текстове и се стигне до провеждането на множество интервюта с различните участници в процеса на презентиране на културното наследство, всичко това дава възможност за осъществяването на едно уплътняване на аргументационната част на изследването. Подробният и критичен преглед на натрупаната чуждестранна и родна научна литература както по общи, така и по конкретни теми, разглеждащи проблема с културното наследство, показва сериозната начална теоретична подготовка, от която г-н Страхилов предприема своето изследване. Направен е кратък, но съдържателен преглед на възприемането на тракийското наследство в българското общество още от времето след Освобождението до Втората световна война.

Във втората част на дисертационния труд докторантът прави задълбочен анализ на мястото на тракийските изложби в българо-френските културни отношения от 50-те години до края на XX век. Въз основа на използването на богата научна литература и документални източници са проследени многобройните контакти на държавно ниво в една близо половин вековна история на презентирането на тракийското наследство във Франция. Добре са изведени идеологическите мотиви в провежданата от комунистическата партия културна политика. От една страна те са свързани със стремежа да се използва миналото и чрез възприемане на селектиран национализъм да се потърси нова легитимация на режима пред обществото, а навън да се представи един по приемлив, културен образ на социалистическа България.

В тази част е отредено централно място в изследването на процеса по организиране на тракийската изложба в Лувъра през 2015 г. Тук г-н Страхилков много детайлно проследява целия път от издигане на идеята за българска изложба в този емблематичен музей до нейната реализация. Коректно са представени гледните точки на различните участници през отделните етапи в организирането на изложбата – както на тези от българска страна, така и от френска. Изследването показва как в изготвянето на концепцията, подбирането на експонатите, написването на каталозите са откриват сериозните, принципни противоречия между представители на различните научни направления. В този пряк досег с външния свят, предизвикан по конкретен проблем, какъвто е провеждането на изложба на тракийски предмети в Лувъра, проличават значимите концептуални разминавания и се манифестират подозренията на чуждестранната научна общност към някои тези, развивани от българската тракология. Показани са и сериозните различия в интерпретациите на тракийското минало между археолозите и тракологите, особеностите в техните научни подходи и методи при изследването на едни и същи или сходни обекти. В края на частта е проследено формулирането на основните концепции за историята на траките и за тяхното място във формирането на българската култура, което става още в епохата на комунистическото управление и се осъществява с явната партийна подкрепа.

Третата част на дисертацията е посветена на възприемането и представянето на тракийското наследство в българското общество в съвременната епоха. Убедително е показано как в условията на либерализиращото се общество започва да се умножават актьорите в процеса на осмисляне и презентиране на тракийската древност по българските земи. Вече отпада партийния и административно-научен контрол върху утвърдените тези и се разгръща огромна палитра от възможни интерпретации и употреби на културното наследство. Докторантът подлага на обстоен анализ най-въздействащите в общественото пространство трактовки върху тракийската история и тезите им за културната изключителност на траките и пряката им връзка със съвременните българи. Проследяват се активните полемики в интернет средата между различните теории за автохтонния или привнесения отвън фундамент в изграждането на българската нация и се извежда силно идеологизираният характер на тези дебати. Добре са отразени острите противоречия между учени и любители, но същевременно са показани и сложните взаимоотношения между тях, стигащи не рядко и до тясно сътрудничество. Изведени са основните причини и механизми за активното

употребяване на тракийското минало на най-различни нива, като се започне от държавни и общински институции, премине се през чисто научни организации и се стигне до обществени сдружения, фондации и всякакви неформални структури. Това богато разнообразие от участници в „производството“ на наследство доказва огромния интерес, научен, политически, културен, финансов към проблемите на културното минало, съществена част от което представлява тракийската древност.

В заключението са направени аргументирани изводи и обобщения, извеждащи окончателните резултати на изследването.

Включените приложения съвсем адекватно допълват и подкрепят изказаните в изложението тези.

Трябва да се отбележи, че дисертационният труд впечатлява с широкото познаване на изследваната проблематика, с привличането на огромен и разнообразен изворов материал и с задълбочен и аргументиран анализ на протичащите процеси и политики в областта на използването на културното наследство. За мен няма никакво съмнение, че работата напълно отговаря на изискванията за една докторска дисертация.

Трудът обаче би имал още по-голяма стойност, ако докторантът се беше опитал по експлицитен начин да предложи някакъв подход как да се презентират артефакти или събития, които биха създали усещането за културно превъзходство или съществува риск да се идеологизира или политизира тяхната същност, но същевременно това да стане без да се отнеме правото на науката, не само на историята, да прилага сравнителен анализ и да прави определени оценки и изводи.

В заключение заявявам, че въз основа на представения текст напълно убедено гласувам на г-н Иво Страхилов да му бъде присъдена образователната и научната степен доктор.

София

24.04.2019

доц. д-р Даниел Вачков